

Makale Türü: Sanat ve Edebiyat

Geliş Tarihi: 31.10.2019

Kabul Tarihi: 20.01.2020

HAVA ŞEHİDİ CENGİZ TOPEL VE EDEBİYATIMIZ

Yrd. Doç. Dr. Emin ONUŞ*

Öz

Türk edebiyatı kahramanlık, asker ve şehit şiirleri bakımından epeyce zengindir. Bunda Türklerin savaşçı ve asker bir millet oluşunun da mutlaka payı vardır. XX. yüzyıl dünya ve Türk edebiyatlarında pilot olmak havacılık, ideal ve yüceltilen bir meslek olarak işlenir. Hava Edebiyatı adıyla kitap dahi çıkar. 1950'lerden günümüze modern Türk edebiyatının tematiginden birisi de Kıbrıs ve Kıbrıs Türklerinin var oluş mücadelesi, Türkiye'nin bu uğurda yaptığı fedakârlıklardır. Adayı Yunanistan'a bağlamak demek olan ENOSİS ve bu amaç doğrultusunda kurulmuş olan Rum tedhiş örgütü EOKA, 1955'lerden itibaren adayı kana bulamaya başlamıştır. Kıbrıs'ta 1963 Erenköy direnişi sırasında, Kıbrıs Türk mücahitlerinin yardımına Türkiye'de okuyan Kıbrıslı öğrencilerle, Türk hava kuvvetleri de koşmuştur. Onlardan biri olan Türk Hava Pilotu Cengiz Topel'in, düşen uçağından kurtulmasına rağmen, Rum işkenceleriyle öldürülüşü Türkiye ve Kıbrıs Türk ağıt edebiyatlarının önemli konularından biri olmuştur. Bu çalışmada Şehit Havacı Yüzbaşı Cengiz Topel'in kahramanlığı ve şehit edilışinin, Türkiye ve Kıbrıs Türk edebiyatlarına nasıl yansıdığı ele alınacaktır.

Anahtar kelimeler: Erenköy Direniş, Yüzbaşı Cengiz Topel, Havacılık, Kahramanlık, Şehit.

Air Martyr Cengiz Topel And Our Literature

Abstract

Turkish literature is quite rich in terms of heroism, poems of soldiers and martyrs. The fact that the Turks are a warrior and a soldier nation also has a share. In 20th century world and Turkish literature, being a pilot, air military, aviation is an ideal and glorified profession. Even a book called Air Literature is published. One of the thematic of today's modern Turkish literature from 1950 struggle for existence of Cyprus and the Turkish Cypriots, Turkey's sacrifices that are made for this purpose. ENOSIS, which means to connect the island to Greece, and the Greek terrorist organization EOKA, established for this purpose, started to find the island in the blood since 1955's. Erenkoy Cyprus in 1963. During the resistance, the mujahideen of assistance to the

* Girne Amerikan Üniversitesi Beşeri Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Görevlisi.

Turkish Cypriot students studying in Turkey, the Turkish air force has been run. Turkish Airlines Pilot Cengiz Topel, one of them, despite being spared the falling aircraft, murder with torture has been one of the important issues of Turkey's Greek and Turkish Cypriot lament literature. In this study, how the heroism and martyrdom of Martyr Captain Cengiz Topel is reflected in Turkish and Turkish Cypriot literature will be discussed.

Keywords: Erenköy Resistance, Captain Cengiz Topel, Aviation, Heroism, Martyr.

Giriş

Cengiz Topel ve Erenköy Direnişi

Cengiz Topel, 1934 İzmit doğumludur. Topel 1945-1946 eğitim-öğretim yılında İstanbul'da Kadıköy İlkokulu'nu, 1949'da da İstanbul Yeldeğirmeni Ortaokulu'nu bitirir. 1953 yılında Kuleli Askeri Lisesi'nden mezun olan Topel, 1955 yılında ise Türk Hava Kuvvetleri'ne katılmaya hak kazanan bir asteğmen olarak Kara Harp Okulu'nu bitirir. Aynı yıl Türk pilotlarına NATO kapsamında olmak üzere ABD ve Kanada'da eğitim verilmesi planlanır. Cengiz Topel ilk önce Gaziemir'de daha sonra da Kanada'da eğitim görür ve çeşitli eğitimleri alarak 1957'de pilot brövesini takar. 30 Ağustos 1963 tarihinde yüzbaşılığa terfi eder. Topel, F-100 uçağında hareket yapabilecek yeteneklere sahip gözde bir pilot olmayı başarmıştır. Aynı yıl Kıbrıs'ta 21 Aralık 1963'te Rum tedhiş örgütü EOKA, Kıbrıs'ta Türklere karşı kıyım hareketlerine başlar. Tarih sayfalarında Kanlı Noel olarak hatırlanan bu olaylar sonucunda, Türk jetleri Kıbrıs üzerinde uyarı uçuşları yapar. Geçici bir suskunluktan sonra Rumlar AKRİ-TAS planını harekete geçirmek için saldırılarını sürdürür. Nitekim kapsamlı bir askerî hazırlıktan sonra, Rum ve Yunan askerlerinden oluşan 15.000 kişilik bir kuvvetle bu kez Türkiye için stratejik bir önemi olan Erenköy'e saldırırlar. Rumlar, Kıbrıslı Türkleri bütünüyle denize dökene kadar saldırılarını sürdürmeye kararlıdırlar. Rumlar, Ada sathından yüzlerce otobüsle Türklerin denize dökülüşünü seyretmek için gelirler. Rum gazetelerinden *Mahi*, "Küçük Asya yenilgisinin intikamı alınacaktır." diye manşet dahi atar. Potansiyel bir katliam tehdidi altında olan Kıbrıslı Türkler, Erenköy'ü savunmaya geçerler. Erenköylüler, çevre köyler, mücahitler, hatta Türkiye ve İngiltere'de eğitim gören Kıbrıs Türk öğrencilerinden oluşan 700 kişilik bir güç Erenköy'ü kahramanca savunmaya çalışır. Zor şartlar altında Rumların çok ağır silah ve toplarına karşı 3 gün direnmeyi başaran Kıbrıs Türkleri gözünü Anadolu'dan gelecek olan yardıma çevirir.

8 Ağustos 1964 yılında beklenen gün gelir ve Türk jetleri Erenköy semalarında görülür. Türk jetleri keşif uçuşunun ardından, Rum mevzilerini bombalayarak yerle bir eder.

İşte bu hava hareketi sırasında Türk Hava Kuvvetleri'ne ait dördü F-100 kolunun lideri olan seçkin pilot Cengiz Topel, Gemikonağı Limanı'nda bulunan Rum gemisini bertaraf etmek üzere dalış yaptığı sırada uçağı, uçaksavar ateşi ile yara alır. Usta pilot Topel koltuğunu fırlatır ve paraşütle uçaktan kurtulur. Ancak Rum mevzilerine yakın bir yere iner ve esir olur. Kahraman

pilot Cengiz Topel, Rumlar tarafından insanlık dışı bir muamele görerek işkencelere maruz kalır ve şehit edilir.¹

Türk Havacıları ve Cengiz Topel'in Edebiyatımıza Yansıması

Kıbrıs Türk var oluş mücadelesi konulu eserlerde Türkiye ve Kıbrıs'ta şair, yazarlar tıpkı kara askerleri gibi Türk havacı askerleri de yüceltirler. Celâl Akın'ın adından da anlaşılacağı gibi *Kıbrıs Kartalları* adlı tiyatro eserinde Türk Hava Kuvvetleri konu olarak işlenmektedir. Eserin sonunda kurtarıcı, Türk uçakları-pilotları olarak ifadesini bulur.² Bunların başında şüphesiz havacı Yüzbaşı Cengiz Topel gelir.³ Yüzbaşı Cengiz Topel'in Rumlar tarafından esir alınması ve kallesçe şehit edilmesi birçok eserde yer alır. Cengiz Topel'den adını alan bir röportaj kitabı⁴ ile iki destan broşürü⁵ de dikkat çekicidir. Kıbrıs'ta 1965 yılında neşredilen *Topel* dergisi de Erenköy'de şehit olan Havacı Yüzbaşı Cengiz Topel'in adını taşımaktadır. Topel Kültür Derneği tarafından aylık olarak çıkarılan bu dergi 6 sayı çıkmıştır. Derginin ilk sayısı Cengiz Topel'e ayrılrırken, diğer sayılarda da sanat ve edebiyat konularına yer verilmiştir.⁶

Kıbrıs şehitlerinin âdeta simgesi sayılan Pilot Yüzbaşı Cengiz Topel Kıbrıs ve Türkiye'de kimi edebî eserlere konu olmuş, hakkında pek çok şiir yazılmıştır. Bu isimler arasında Fazıl Hüsnü Dağlarca, Arif Nihat Asya ve Behçet Kemal Çağlar gibi tanınmış şairleri görmek de mümkündür.

Cengiz Topel en çok şiir kitaplarında konu kahramanı olarak geçmektedir. Turgut Özakman'ın *Çılgın Türkler Kıbrıs* adlı romanı, Sabahattin İsmail'in *Bir Savaşın Tasviri* adlı öykü kitabı gibi istisnai eserlerde de Cengiz Topel'e ilişkin konuyu görmek mümkündür. Fehamet Ögün'ün Kıbrıs semalarında şehit düşen Cengiz Topel için "*Yaşayan Cengiz Topel*" adlı bir piyesi de vardır. Bu piyes 15 Mayıs 1970'te şehitleri anma gününde oynanmıştır.⁷

Şimdi Cengiz Topel'in Kıbrıs ve Türkiye edebiyatlarındaki örnekleri inceleyelim.

X

Türkiye şairlerinden Ali Hepsukuşu'nun Şanlı Kıbrıs Anavatana Bağlı Türk Vatan Destanı adlı destan broşüründe "*Kıbrıs'ta Kahramanca Şehit Olan Yüzbaşı Cengiz Topel*" başlıklı şiirde Topel'e âdeta ağıt yakılır:

¹ İhsan Tayhani, *Kıbrıs Havacılık Tarihi ve Kıbrıslı Havacılar*, Okman Printing, Lefkoşa 2017, s. 257-265.

² Celâl Akın, *Kıbrıs Kartalları*, Arı Basımevi, Konya 1984, s. 35-40.

³ İhsan Tayhani, *Kıbrıs Havacılık Tarihi ve Kıbrıslı Havacılar* adlı çalışmasında, Kıbrıs uğruna şehit olan Hava Pilot Yüzbaşı Cengiz Topel ve Hava Pilot Üsteğmen İlker Karter'e yer vermektedir. Bkz. Tayhani, *a.g.e.*, s. 257-267.

⁴ İsa Kayacan 1966 yılında yayımladığı *Kıbrıs Semalarında Cengiz Topel'imizin Yumruğu* adlı bir belgesel-röportaj kitabında, hastanede bulunan yaralı bir asker, Cengiz Topel'e yapılan işkencelerle ilgili acıklı bir hikâyesine yer verir. Bkz. İsa Kayacan, *Kıbrıs Semalarında Cengiz Topel'imizin Yumruğu*, Can Yayınları: 9, Ankara 1966.

⁵ Cengiz Topel ve havacılık hakkında yazılmış iki destan broşürü için bkz. İsmail İnci, *Kıbrıs Hücumbotunu Bombalayan ve Sonra Da Şehit Olan Yüzbaşı Cengiz Topel'in Destanı*, Esnaf Matbaası, Sivas 1964; İbrahim Alkaç, *Türk Jetleri Kıbrıs Semalarında*, Emel Matbaası, Amasya 1964.

⁶ Ertuğrul Aydın, "Kıbrıs Türk Dergiciliği", *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*, Sayı: 8, 2012, s. 164.

⁷ Fehamet Ögün, "Önsöz-Hayat Hikâyesi", *Kahramanlık ve Kıbrıs*, Savaş Matbaası, Burhaniye 1974, s. 2.

*“Yüzbaşı vatan için verdin canını
Albayrak taşıyor asil kanını
Mateminle ağlar yurdun dört yanı
Analar, bacılar ağlar Cengiz Topel'im*

*Has evladısın bu güzel vatanın
İzinde yörüdün Büyük Atanın
Tarihlere geçti şerefın şanın
Seni anar bütün ecdadın Cengiz Topel'im.”⁸*

Bir başka Türkiye şairi İbrahim Alkaç'ın tek sayfalık *Türk Jetleri Kıbrıs Semalarında* adlı şiir broşüründe Türk pilotları yüceltilmekte ve her dördünlüğün sonunda ise Makarios eleştirilmektedir:

*“Kıbrıs semasında Türkün jetleri
Çabuk aştı aşılmayan setleri
Bir iken bin oldu rumun dertleri
Yedin mi naneyi ey kızıl papaz (...)*

*Mehmedin giydiği savaş botları
Yükseldi semaya Türk pilotları
Battı yunanın hücum botları
Harap oldu işin ey kızıl papaz*

*Utantlar şansonlar çare bulmadı
Haklı davamıza bakan olmadı
Jetlerimiz kıbrısı kana buladı
Kendine mezarı kaz kızıl papaz.”⁹*

Türkiye şairlerinde İsmail İnci'nin *Kıbrıs Hücumbotunu Bombalayan ve Sonra Da Şehit Olan Yüzbaşı Cengiz Topel'in Destanı*'nda Kıbrıs Barış Harekâtı öncesinde şehit olan Yüzbaşı Pilot Cengiz Topel yüceltilir. O yiğit, aslan yavrusu bir vatanperver olarak şöyle anılır:

*“Cennet olsun Cengiz Topelin yeri
Kendi şehit oldu tek kaldı yarı
Hem arslan yavrusu yurt fedâkârı
Var mı böyle bir yiğitin Makaryos.”¹⁰*

Türkiye şairlerinden Ali Hepsukuşu'nun *“Kıbrıs'ta Kahramanca Şehit Olan Yüzbaşı Cengiz Topel”* adlı şiirinde Cengiz Topel şöyle yüceltilir:

*“Yüzbaşı vatan için verdin canını
Albayrak taşıyor asil kanını
Mateminle ağlar yurdun dört yanı
Analar, bacılar ağlar Cengiz Topel'im*

⁸ Ali Hepsukuşu, *Şanlı Kıbrıs Anavatana Bağlı Türk Vatan Destanı*, Güneş Matbaası, Adana 1964, s. 2.

⁹ Alkaç, *a.g.e.*, s. 1.

¹⁰ İnci, *a.g.e.*, s. 1.

*Has evladısın bu güzel vatanın
İzinde yürüdün Büyük Atanın
Tarihlere geçti şerefin şanın
Seni anar bütün ecdadın Cengiz Topel'im.*¹¹

Türkiye şairi Cemal Oğuz Öcal'ın "Sesleniş" başlıklı şiiri; "Kıbrıs davamızın mübarek şehidi, kahraman Pilot Yüzbaşı Cengiz Topel'in aziz hatırasına..." sözleriyle Cengiz Topel'e ithaf edilir:

*"Türk için ağlayan, gülen Yüzbaşım,
Bir kahpe kurşunla ölen Yüzbaşım,
Kalbimi ikiye bölen Yüzbaşım!*

*Tanıtıp dünyaya gücünü Türk'ün
Alacağız mutlak öcünü bir gün!..*

*Bak ülküdaşların döndüler Nil'e,
Yakındır süngünün gelmesi dile,
Dolacak Kıbrıs'ın çektiği çile,*

*Cengizleri yetiştiren bir millet,
Tanımaz elbette kölelik, zillet!..*

*Kıbrıs göklerinde açarak kanat,
Bıraktın ardında şerefli bir ad.
Sendeydi Türk'e has nefse i'timat,*

*Yazdın tarihlere bir şanlı destan,
Öğünsün adınla mübarek vatan!..*

*Olmuş beyaz güller kanınla al, al,
Sanırsın her biri bir nazlı hilâl,
Yeşerdi umutlar yeniden dal, dal;*

*Şahlanan bir ata kement vurulmaz,
Durulmaz önünde Türk'ün, durulmaz!*

*Öcal der: Esse de bir zalim rüzgâr,
Vatanı bekliyen şehitlerim var,
Kimisi Topel'dir, kimi Bayraktar,*

*Duyarız onlara bir saygı, minnet,
Şehidin makamı cennettir, cennet!..*¹²

Türkiye'nin tanınmış şairlerinden Behçet Kemal Çağlar "İnsan Kartallara" başlıklı şiirine, *Kur'ân-ı Kerim*'den Fil suresini aktararak başlar:

"Görmedin mi Rabbin ne yaptı o fillere binenleri. Ortada ne malları kaldı ne bedenleri. Gagasında kızgın çakıl taşları. Sürü sürü kuşları. Üstlerine gönderdi. Başağı yolunmuş sapa gönderdi." ve şiirini Cengiz Topel'e ithaf eder:

¹¹ Hepsukuşu, a.g.e., s. 2.

¹² Fahri Ersavaş, *Kıbrıs Şiirleri Antolojisi*, Yağmur Yayınları, İstanbul 1965, s. 123.

*“Türk verir cezasını Atillaca-Cengizce;
Allahın gazabını hakeden imansızın
Yeşiladaya konan kara baykuş üstüne
64 insan kartal iniverdi ansızın*

*Aylarca meltem olmak madem ki kâr etmedi
Yeşilada göğünde bir kırmızı fırtına.
İnin Türkün hızıyla, daha inin yakından
Siz Tanrı kamçıları Makaryos'un sırtına.*

*“Yeniden yarattığın gurur için öldüm” de
Git alnunu Atanın şanlı göğsüne daya:
Sen CENGİZ'im TOPEL'im, paraşütten kanadın,
Bir aslan melek gibi iniverdin Adaya.*

*Kırılan ayağını göğsüme bassaydın ah,
Cefakeş milletinin alnunu ağartmışsın
İmrendiği varlıksın cennette meleklerin
Sen savaşın kartal, güvercini barışın.*

*Sen ananın: “Ya gazi ya şehit ol” diyerek
Türklüğü kurtarmaya gönderdiği evlâtsın
Yeşilada murada kavuştu al kanınla
“EMİNE”nin sırtını swazlayan kanatsın.”¹³*

Kıbrıs Türk şairlerinden Hasan Şefik Altay'ın hazırladığı, *Kutsal Savaş ve Direnişimiz* adlı şiir kitabında, Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın “Gök Cengiz Türküsü” başlıklı şiirine yer verilir. Şiir Cengiz Topel'e ithaf edilmektedir:

*“Binmişim gök atlarına,
Bir mavi dağı görmüşüm.
Bozkurt; mavi dağı delmiş,
Ellerimde kızıl tuğlar.
Binmişim gök atlarına.
Hakan otağı görmüşüm.*

*Binmişim gök atlarına,
İşte Yeşiladam yanık,
Topla döğülmüş döğülmüş,
Çoluk çocuk çığırşrlar.
Binmişim gök atlarına,
Yırtık yaşmağı görmüşüm.”¹⁴*

Kıbrıs Türk şairlerinden Özker Yaşın'ın *Kıbrıs'ta Bayrak* adlı şiir kitabında kaleme aldığı “Yüzbaşım” başlıklı şiiri Cengiz Topel'e ithaf edilir:

¹³ Ersavaş, a.g.e., s. 78.

¹⁴ Hasan Şefik Altay, *Şiirlerle Kutsal Savaş ve Direnişimiz*, Halkın Sesi Basımevi, Lefkoşa 1971, s. 38.

*“Akşam oluyor yüzbaşım
Geriye dönmedi uçağın
İşte bulutlar kararıyor
Bak bütün arkadaşların
Seni bekliyor*

*Seni bekliyorlar Yüzbaşım
Ödevin bitti dön artık
Güneş ufuktan çekildi
Yüce dağ tepelerinde kartallar
Yuvalarına döndü*

*Ulu bir rüzgâr
Uğrun uğrun esmede
Senin uçağın inmedi piste
Bir alaca karanlık çöktü yurdumuzun üstüne
Çobanlar ateşlerini yaktılar*

*Yüzbaşım
Motorunun sesi duyulmadı daha.
Artık mavi göklerde
Şimşeklerle yarışın sona erdi
Yüzbaşım, kahraman Yüzbaşım,*

*Yeşilada'nın özgürlük savaşında
Tanrım böylesine görkemli bir ölüm
Yazmış kaderine otuz yaşında.”¹⁵*

Rumlar esir aldıkları Türklere hiçbir zaman iyi davranmazlar. Türklü hakaretler, işkenceler ederler veya onları öldürürler. Havacı Yüzbaşı Cengiz Topel'in tuzağa düşürülerek esir oluşu ve şehit edilmesi de önemli esirlik hadiseleri arasında yer alır.

Türkiye şairlerinden Mehmet Ulugerli'nin “Yüzbaşım” başlıklı şiirinde Cengiz Topel'in esir düşmesi ve kallesçe öldürülmesine yer verilir:

*“Yaralıya, esire yapılmıyacaktı bu eziyet, edilemezdi ateş.
Evet, tam manası ile kallesçe.
İnsan olamazsın.”¹⁶*

Türkiye'nin kadın şairlerinden Fehamet Ögün'ün “Uçan Kartallara” başlıklı şiirinde Türk havacıları ve şehit Cengiz Topel şöyle yüceltilir:

*“Yarıyor semayı çelik kanatlar,
Vatan uğruna uçan evlatlar.
Hızını almış Ata'dan onlar,
Ayla yıldız kucağında mes'ut olanlar.
Onlara ayrıldı şanlı sahife,*

¹⁵ Özker Yaşın, *Kıbrıs'ta Bayrak*, Savaş Yayını, Lefkoşa 1972, s. 19-20.

¹⁶ Mehmet Ulugerli, *Kıbrıs*, Bayraktar Yayınevi, İstanbul 1974, s. 12.

Göklerden yerlere mert inenlere.
Bir yara alıp da askercesine,
Alnını toprağa değdirenlere.

*Ey tarihe şan katan Asker'im,
Ey Semalar Aşkı Cengiz Topel'im.
Yat vatanın bağrında müsterih uyu,
Atatürk evlâtları bilmez korkuyu.*

*Cennetten gül topla bizlere yolla,
Bu sonsuz yollarda verme hiç mola.
Şehitlik merteben hayırlı ola,
40 milyon Cengizler senin yolunda.”¹⁷*

Kıbrıs Türk şairlerinden İ. Arif Canbulat, *Gara Yanniler* adlı şiir kitabında “Yüzbaşı Kartal, Kartal Yüzbaşı” adlı şiirinde Cengiz Topel’i şöyle yüceltir:

*“Sen kartalsın göklerin
Sen dorukların en yükseđi
Sen gök tanrısın göklerde
Sen Cengizsin.
Sen Topelsin
Göklerde tufansın
Aman hoy.
Sen uğraşlarımdaki Yüzbaşısın.
Bir akşam üstüydü
Boy boy gövde dizmişti bir bir uçarken çelik kanatlı kartallar
Sallanıyordu inliyordu dađlar, ovalar.
İşte işte bu Yüzbaşının uçağı
Nasıl da büyük
Nasıl da kocaman
Kolay mı ki Cengiz bu
Orta Asyanın Cengizi.”¹⁸*

Kıbrıs’ta öğretmenlik yapan ve Kıbrıs’ın millî mücadelesi ile yakından ilgilenen Türkiye’nin tanınmış şairlerinden Arif Nihat Asya, “*Cengiz Topel*” başlıklı şiirinde şu dörtlüğe yer verir:

*“Sen şahinisin, kartalsın kubbelerin
Onlarsa, çayanlardır izbelerin
En şanlı pilot, roketlerin bittiyse
Kendin roket ol, beynine in kahpelerin.”¹⁹*

Türkiye şairlerinden Çaylan Pektekin’in “*Kıbrıs Destanı*” adlı şiirinde Cengiz Topel, Lala Mustafa Paşa ve Canbulat Paşa gibi Türk büyükleri ile anılır:

¹⁷ Öğün, *Kahramanlık ve Kıbrıs*, s. 28.

¹⁸ İ. Arif Canbulat, *Gara Yanniler*, Canbulat Basımevi, Mağusa 1975, s. 28.

¹⁹ Arif Nihat Asya, *Kıbrıs Rubâileri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1976, s. 135.

*“Ey Lala Paşanın, Ey Canbulatın
Ey Bayraktarın, Cengiz Topelin
Ruhunu şadeden kahraman asker
Helâl etsin annen sütünü değer.”²⁰*

Türkiye şairlerinden Halistin Kukul’un *Kıbrıs Destanı* adlı şiir kitabında Cengiz Topel’e ait bir bölüm vardır. Yaralanan ve şehit düşecek olan Cengiz Topel, elinde ay yıldızlı bir bayrak tutan sarı saçlı bir çocuk hayali görür. Bu durum aslında geleneğin bir devamı gibidir. Buradaki sarı saçlı parıltılı çocuk bize, Oğuz Kağan Destanı’ndan itibaren karşımıza çıkan ışık, parıltı motifini hatırlatmaktadır. Sarı saçlı çocuğun ruhu Rumlara esir düşen Cengiz Topel’e şöyle seslenir:

*“Topel ayrıldı bir an
Çevresine bakındı.
Sarı saçlı çocuğa
Ne kadar da yakındı.*

*“Korkma!” dedi; “Alçaklar,
Canını alacaklar!
Ruhlar da ölür sanıp,
Yine aldanacaklar!”²¹*

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin kurucu Cumhurbaşkanı Rauf Raif Denktaş’ın *“Erenköy Destanı”* adlı uzun destanında da Cengiz Topel unutulmazlar arasındadır:

*“Kendilerini kurtarmak için gelen,
Şehit TOPEL’in unutulmaz derdi.
Türk’ü Türk’tür koruyacak ateşten,
Başka dostumuz yok bizim.
Erenköy’de bunu çok iyi anladım ben...”²²*

Türkiye şairi Aşık Derdiderya şehit pilot Cengiz Topel’i hatırlatarak intikamının alınacağını, yardımcılarının boz atlı Hızır olduğunu söyler:

*“Aşık Derdiderya savaşa hazır
Topel’i unutma hey papaz hınzır
Yardımcımız Allah boz atlı Hızır
Benim sabrım bitti, kararım yoktur.”²³*

Kıbrıs Türk yazarlarından Sabahattin İsmail’in *Bir Savaşın Tasviri* adlı öykü kitabında *“Yaşamaya Direnmek”* başlıklı öykünün kahramanı Âdem, oğluna şehit Yüzbaşı Cengiz Topel’in adını verir:

²⁰ *Cepheye Mektuplar*, 2. Baskı, Ergenekon Yayınları, Lefkoşa 1976, s. 138-139.

²¹ Halistin Kukul, *Kıbrıs Destanı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1988, s. 31.

²² Fahri Ersavaş, *Kıbrıs Şiirleri Güldestesi*, Emre Matbaası, İstanbul 2007, s. 161.

²³ Erman Artun, “Adanalı Âşıkların Şiirlerinde Kıbrıs Barış Harekâtı”, *Adana Halk Kültürü*, Ulusoy Matbaacılık, Adana 2006.

“Karadağ Maden Evleri’nde bir de ev almışlardı teşkilattan. Senesine bir de oğlu olmuştu Adem’in. Ve Cengiz Topel koymuştu adını. Erenköy bombardımanında düşen uçak pilotunun adı idi Cengiz Topel. Lefke’de o kadar çok Cengiz Topel vardı ki çocukları ayırt etmek de güçleşirdi.”²⁴

Türkiye’nin tanınmış yazarı Turgut Özakman’ın Çılgın Türkler Kıbrıs’ında Cengiz Topel’in uçağının düşmesi ile kurtuluşu ve esir edilişi anlatılır:

“Yüzbaşı Cengiz Topel bir şilebin arkasına saklanmaya çalışan Rum hücumbotuna daldı, yan dönerek ateş edip batırdı. Arkadaşlarına katıldı. Bir süre sonra yeniden görüldü. Uçağın isabet aldığı anlaşılıyordu. Uçağın arkasında bir siyah duman belirmişti. Cengiz Topel koltuğu ile birlikte uçaktan fırladı, paraşütü açıldı. Uçak şimdiki adıyla Cengizköy’e düştü. Cengiz Topel’in de şimdi Cengiz Topel anıtının bulunduğu yerin yakınına indiği görüldü. Rumlar daha önce yetiştiler. Cengiz Topel’i sağlam olarak esir aldılar.

Barış Gücü’ne anında bilgi verildi ve ilgilenmeleri istendi. Bir Barış Gücü askeri Cengiz Topel’e işkence yapıldığını duymuştu. Türklerle iletti. Durum Ankara’ya haber verildi. Rumlar Türklerin öfkesini görselelerdi herhalde işkenceden vazgeçip kaçarlardı. Öyle bir öfke patlaması oldu. Bunun sonucunu ertesi sabah yaşayacaklardı. (...)

Hükümet Cengiz Topel’e işkence yapıldığını öğrenmişti. Bakalım canı papazda bu cinayete yeltenecek cesaret, işkencecilerde Cengiz Topel’e işkenceye devam edecek yürek kalacak mıydı?”²⁵

Turgut Özakman Cengiz Topel’in esir alındıktan sonra Rumlar tarafından hunharca şehit edilişini de şöyle anlatır:

“Bir savaş esirine nasıl davranılacağı milletlerarası antlaşmalarla kurallara bağlanmıştır. Ama Rumlar için böyle insanca kurallar geçerli değildir. Cengiz Topel’e işkence yaparlar, şehit olduktan sonra da işkenceyi sürdürüp bedeninde yaralar açarlar. Kanını boşaltarak şehit ederler.”²⁶

Kıbrıs Türk şair-yazarlarından Özker Yaşın’ın Kıbrıs’ta Vuruşanlar adlı romanında Erenköy çarpışmaları anlatılırken Cengiz Topel de ihmal edilmez:

“Ankara Radyosu cumartesi günü, gece yarısı haberlerinde pilot Yüzbaşı Cengiz Topel’in uçağının isabet alarak düştüğünü bildirdi. Pilot paraşütle atlamayı başarmıştı.”²⁷

Sonuç

Türk kültür ve edebiyatında kara kuvvetlerinin kahramanları yüceltilirken, hava kahramanları da unutulmaz. Hava kahramanlığı denince akla gelen ilk isim ise şüphesiz Cengiz Topel’dir. Kıbrıs’ta Erenköy direnişinde şehit edilen Cengiz Topel, Türk savaş tarihinde adını ölümsüzleştiren, unutulmamacak kahramanlardandır. Kıbrıs’ta Cengiz Topel’in adı Cengizköy olarak bir

²⁴ Sabahattin İsmail, *Bir Savaşın Tasviri*, Akdeniz Haber Ajansı Yayınları, Lefkoşa 1983, s. 19.

²⁵ Turgut Özakman, *Çılgın Türkler Kıbrıs*, Bilgi Yayınevi, İstanbul 2012, s. 230-231.

²⁶ Özakman, a.g.e., s. 230.

²⁷ Özker Yaşın, *Kıbrıs’ta Vuruşanlar Mücahidin Romanı*, Varlık Yayınevi, İstanbul 1974, s. 317.

köye verilir. Ayrıca Güzelyurt'ta Cengiz Topel Hastanesi, Lefke'de Cengiz Topel Anıtı ve Cengiz Topel Endüstri Meslek Lisesi'ne kahraman pilotun ismi verilmiştir. Her yıl 8 Ağustos'ta Erenköy'de başta Cengiz Topel olmak üzere, şehitler ve Erenköy destanı anılmaktadır. Türkiye ve Kıbrıs'ta şair, yazarlar Cengiz Topel'i unutmazlar. Cengiz Topel ağırlıklı olarak şiir türünde bir tema olarak karşımıza çıkmaktadır. Turgut Özakman'ın *Çılgın Türkler Kıbrıs* adlı romanı ile Sabahattin İsmail'in *Bir Savaşın Tasviri* adlı öykü kitabı da Cengiz Topel konusunun yer aldığı diğer istisnai eserler olarak karşımıza çıkar.

Kaynaklar

Kitap ve Makaleler

- AKIN, Celâl: *Kıbrıs Kartalları*, Arı Basımevi, Konya 1984.
- ALKAÇ, İbrahim: *Türk Jetleri Kıbrıs Semalarında*, Emel Matbaası, Amasya 1964.
- ALTAY, Hasan Ş.: *Şiirlerle Kutsal Savaş ve Direnişimiz*, Halkın Basımevi, Lefkoşa 1971.
- ARTUN, Erman: "Adanalı Âşıkların Şiirlerinde Kıbrıs Barış Harekâtı", *Adana Halk Kültürü*, Ulusoy Matbaacılık, Adana 2006.
- ASYA, Arif Nihat: *Kıbrıs Rubâileri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1976.
- AYDIN, Ertuğrul: "Kıbrıs Türk Dergiciliği", *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, Dergah Yayınları, Sayı: 8, 2012.
- CANBULAT, Arif: *Gara Yanniler*, Canbulat Basımevi, Mağusa 1975.
- Cepheye Mektuplar*, 2. Baskı, Ergenekon Yayınları, Lefkoşa 1976.
- ERSAVAŞ, Fahri: *Kıbrıs Şiirleri Antolojisi*, Yağmur Yayınları, İstanbul 1965.
- _____ : *Kıbrıs Şiirleri Güldestesi*, Emre Matbaası, İstanbul 2007.
- HEPSUKUŞU, Ali: *Şanlı Kıbrıs Anavatana Bağlı Türk Vatan Destanı*, Güneş Matbaası, Adana 1964.
- İNCİ, İsmail: *Kıbrıs Hücumbotunu Bombalayan ve Sonra Da Şehit Olan Yüzbaşı Cengiz Topel'in Destanı*, Esnaf Matbaası, Sivas 1964.
- İSMAİL, Sabahattin: *Bir Savaşın Tasviri*, Akdeniz Haber Ajansı Yayınları: 12, Lefkoşa 1983.
- KAYACAN, İsa: *Kıbrıs Semalarında Cengiz Topel'imın Yumruğu*, Can Yayınları: 9, Kardeş Matbaası, Ankara 1966.
- KUKUL, Halistin: *Kıbrıs Destanı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 918, Ankara 1988.
- ÖĞÜN, Fehamet: *Kahramanlık ve Kıbrıs*, Savaş Matbaası, Burhaniye 1974.
- ÖZAKMAN, Turgut: *Çılgın Türkler Kıbrıs*, Bilgi Yayınevi, İstanbul 2012.
- TAYHANİ, İhsan: *Kıbrıs Havacılık Tarihi ve Kıbrıslı Havacılar*, Okman Printing, Lefkoşa 2017.
- ULUGERLİ, Mehmet: *Kıbrıs*, Bayraktar Yayınevi, İstanbul 1974.
- YAŞIN, Özker: *Kıbrıs'ta Bayrak*, Savaş Yayını, Lefkoşa 1972.
- _____ : *Kıbrıs'ta Vuruşanlar Mücahidin Romanı*, Varlık Yayınevi, İstanbul 1974.

